

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Проучване на европейските добри практики в борбата срещу сивата икономика

Обединение “За прозрачна икономика”

София

28 октомври 2014 г.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Типология на идентифицираните добри практики в борбата срещу неформалната икономика

- Подбор на база набор от критерии:
 - иновативност;
 - въздействие;
 - възможност за трансфериране;
 - ефективност и ефикасност;
 - устойчивост и възможност за повторна употреба.
- Оценка за приложимостта им спрямо съществуващата правна, институционална и административна рамка в България и на потенциалния им ефект;

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Типология на идентифицираните добри практики в борбата срещу неформалната икономика

1. Видове добри практики според механизма на въвеждане:

- Законодателни** - мерки, които предполагат изготвяне и/или промяна на закони и подзаконовни нормативни актове;
- Институционални** – мерки, които предполагат създаване на структури и механизми за сътрудничество в борбата срещу сивата икономика;
- Административни** – мерки, чрез които се налагат нови режими, насочени към регулиране на взаимоотношенията или опростяване на процедурите по спазване на задълженията от страна на работодатели и/или заети лица;
- Технологични иновации** - практики, свързани с използване на съвременните информационни технологии;
- Други практики**, попадащи в горните категории.

2/ Видове добри практики според механизма на въздействие:

- Насърчителни, възпиращи или информационни**

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Въвеждане на легална дефиниция на „недекларирана заетост”

ТИП Законодателна | Възпираща

Държава Люксембург (1977), Литва (2012)

Описание позволява реализирането на голям брой други мерки в борбата срещу проявленията на сивата икономика;
 покрива не само работните взаимоотношения без договор, но и укриване на данъци, недеклариране на дейности, укриване на работни часове и неотчитане на извънреден труд;
 спестява разходи на администрацията, тъй като прави работата ѝ по-ефективна, в т.ч. при съдебни спорове

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Създаване на консултативен съвет за мониторинг и противодействие на неформалната икономика

ТИП Възпираща | Институционална

Държава Ирландия, Румъния

Описание

- съществуващият Национален съвет за инспектиране на труда работи основно за подобряване на инспекцията на труда, която е само една от групата мерки за ограничаване на неформалната икономика;
- обмяна на опит и изготвяне на предложения за политики и мерки за борба със сивия сектор, както и съблюдаване на тяхното изпълнение;
- не изисква законови промени и може да бъде реализирана в рамките на настоящата нормативна уредба.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Недопустимост за безвъзмездна помощ при установени форми на недеklarирана заетост

ТИП Възпираща | Административна | Законодателна

Държава Люксембург

Описание намаляване на достъпа до публично финансиране при установени нарушения на данъчно-осигурителната законодателна уредба в определен период от време;
 допълнителна гаранция, че публични средства не се разходват за подкрепа на дейности, извършвани в нарушение на правните норми и за предприятия, опериращи в сивия сектор
 допълнително задължение за проверка за допустимост на кандидатите за финансиране чрез обществени поръчки;

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Въвеждане на облекчени процедури за наемане при изпълнение на някои краткосрочни, труднопредвидими и непостоянни работи

ТИП Насърчаваща | Законодателна | Административна

Държава Португалия (2009), Румъния (2011)

Описание мярката въздейства чрез намаляване на разходите на бизнеса за деклариране на заетостта;
 облекчава процедурите и повишава гъвкавостта при наемане на работници за извършване на инцидентни и/или много кратки като продължителност дейности в селското стопанство и туризма;
 въвежда опростена процедура за деклариране на трудовото правоотношение пред компетентните органи по социално осигуряване (по електронен път).

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Въвеждане на програма за ускорено лицензиране

ТИП	Законодателна Административна Насърчителна
Държава	Португалия
Описание	<p>☐ Високият дял на сивата икономика в обслужващия сектор в Португалия се дължи отчасти на бавната процедура по получаване на лиценз за дейности, които подлежат на разрешителен режим като отваряне на магазин или заведение.</p> <p>☐ Ето защо една от най-ефективните мерки в Португалия е въвеждането на ускорено лицензиране, при което контролът се осъществява впоследствие (ex post), след като обектът вече работи.</p> <p>☐ Предприемачът трябва да влезе в интернет портал, да се съгласи с общите условия, да попълни електронен формуляр и да плати дължимите такси по електронен път. След това може да стартира бизнес начинанието.</p>

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Задължителна декларация на активите и пасивите на физически лица

ТИП	Законодателна Възпираща
Държава	Латвия (2011)
Описание	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Мярката включва еднократно деклариране на всички активи и пасиви на физическите лица, отговарящи на определен набор от критерии (напр. притежание на недвижим имот/транспортно средство в чужбина, акции или други финансови инструменти, вземания по заем и т.н.) ☐ По този начин Държавната служба по приходите може по-лесно да идентифицира случаи на данъчно укриване като следи за необясними промени в декларираните активи. ☐ Недостатък: Тази мярка налага допълнителна административна тежест върху всички физическите лица.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Бизнес сертификати за краткосрочни/непостоянни бизнес дейности

ТИП	Законодателна Насърчителна
Държава	Литва (2002)
Описание	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Част от проблема със сивата икономика на пазара на труда в Литва е, че хората не могат по лесен начин да регистрират законово дейностите си, без да направят големи разходи. ☐ Бизнес сертификатите дават възможност да се заплати фиксирана сума преди започването на дейността. По този начин различни малки бизнеси не водят детайлна отчетност. ☐ Срок на дейността – от 5 дена до 1 година. ☐ През 2011 г. фиксираната сума е намалена на 120 лита, което води до сериозен ръст на физическите лица, които използват бизнес сертификатите.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Възможност за създаване на компания на едно гише: „предприятие за час“

ТИП	Насърчаваща Административна
Държава	Португалия (2005)
Описание	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Министерството на правосъдието започва инициатива, чиято цел е облекчаване на бюрократичната тежест при създаването на нови предприятия; ☐ Времето необходимо за регистриране на дружеството е средно един час и 14 минути. От възможностите могат да се възползват самонаети лица и дружества с ограничена отговорност; ☐ От старта на практиката от нея са се възползвали (регистрирали) 157 388 фирми; ☐ Оптимизирането на процедурите облекчава работата на публичната администрация.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Създаване на портал за услуги към самонаетите и бизнеса

ТИП Технологични иновации | Информационна

Държава Португалия (2006)

Описание Порталът предоставя юридически, финансови, управленски познания, както и възможности за извършване на разнообразни услуги;
 онлайн достъп до 650 информационни, интерактивни и транзакционни услуги;
 Порталът намалява административната тежест за бизнеса и предоставя множество услуги, които улесняват работата на фирмата през целия период на съществуване – от учредяване през управление и разширяване на дейността до заличаване на дружеството.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Система за оценка, анализ и профилиране на риска

ТИП Технологични иновации | Административна | Възпираща

Държава Португалия (2006)

Описание

- Създаване на цялостна система за анализ на риска
- Тя анализира данъчните декларации, използва данни от над 50 отделни информационни масива, от собствени източници, данни от други министерства, и такива на трети страни от публичния и частния сектор;
- Системата улеснява дейността на контролните органи; позволява идентифициране на онези субекти, които представляват най-голям риск за събираемостта на публичните приходи.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Уреждане на възможност за „заетост с прекъсване”

ТИП Насърчаваща | Законодателна

Държава Португалия (2009)

Описание

- предоставена възможност на компании, които временно преустановяват дейност или имат променлив интензитет на производството, да договарят периоди на „бездействие”;
- насочена към сезонните сектори, в които нивото на сива икономика обикновено е високо и позволява използването на по-гъвкави форми на заетост;
- благоприятни предпоставки за формализиране и поддържане на някои по-особени форми на заетост;
- подобряват се възможностите за поддържане на заетост в периоди на икономическа криза и временен спад на бизнеса.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Намаляване на административната тежест при подаване на данъчни декларации

ТИП Насърчаваща | Законодателна

Държава Латвия (2010)

Описание гражданите са длъжни да предоставят информация чрез данъчната си декларация, само ако тя не е достъпна за Националната агенция по приходите;

улеснява спазването на данъчните закони;

не променя по никакъв начин взаимоотношенията или обмена на информация между работодателите и НАП

елиминира нуждата от прилагането на служебни бележки за удостоверяване на изплатен облагаем доход и на удържан данък по чл.45 от ЗДДФЛ, които се прилагат в данъчната декларация за доходите по чл.50 от ЗДДФЛ

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Създаване на регистър с предприятията, които спазват данъчните закони и на система за административни облекчения за изрядните платци

ТИП Насърчаваща | Институционална

Държава Латвия (2012)

Описание

- включването в регистъра е напълно доброволно;
- предприятията имат достъп до по-бързи и качествени административни услуги, включително по-бързо връщане на ДДС, личен данъчен консултант, намалени изисквания за митнически процедури и др.
- улеснява взаимоотношенията между изрядни в данъчно отношение и финансово стабилни контрагенти
- добър ефект върху образа на България като инвестиционна дестинация, позволява на чуждестранни фирми по-лесно да идентифицират потенциални надеждни партньори в страната

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Социална кампания за насърчаване на нетърпимост към сивата икономика

ТИП Информационна | Насърчителна

Държава Литва (2007)

- Описание
- инициативата "Clear Wave" за прозрачен и коректен бизнес срещу институционална подкрепа, но е преди всичко резултат от работата на неправителствени сектор и самите компании;
 - компаниите не просто застават зад инициативата, но и използват етикета "Clear Wave" за техните продукти, услуги и маркетингови материали;
 - правото да се ползва запазеният знак (лейбълът) на кампанията от компании се предоставя от борд, съставен специално за тази цел, който оперира на доброволни начала;
 - помага да се повиши информираността за негативните ефект от сивата икономика за фирмите и за населението.

